

Wind in de zeilen voor de nieuwe ggo's

Genetisch gemanipuleerde bloemkool wordt geoogst in Nepal. — © getty

Het zal weer patentaanvragen regenen als de Europese versoepeling van de ggo-regulatie er komt, schrijven Tijs Boelens en Barbara Van Dyck. De Bayers en BASF's van deze wereld zullen opnieuw langs de kassa passeren.

Vrijdag 7 juli 2023 om 03:00

Tijs Boelens Landbouwer bij de Groentelaar, vermeerderaar van erfgoed-rassen van verschillende graansoorten en kernlid bij Boerenforum;

en Barbara Van Dyck, onderzoekster agroecologie aan de Universiteit van Coventry.

De champagne zal al koud liggen bij Bayer, BASF, Syngenta, Corteva en enkele van hun vrienden aan de Vlaamse universiteiten. Jarenlang trokken ze samen aan de kar voor een versoepeling van de wetgeving voor ggo's in Europa (*DS 29 september 2022*). Hun boodschap viel niet in dovemansoren.

De Europese Commissie maakte woensdag een wetsvoorstel bekend dat het makkelijker moet maken om een nieuwe generatie ggo-gewassen op de markt te brengen. Door de versoepeling van de etiketteringsregels zou de consument niet langer verplicht geïnformeerd moeten worden over de aanwezigheid van genetisch gemodificeerde ingrediënten. En door de gewassen vrij te stellen van veiligheidscontroles en verplichte traceerbaarheid, hopen de ontwikkelaars van ggo's het telen ervan ook in Europa te versnellen.

Inbreuken traceren

Wat er gebeurt van het veld tot op het bord wordt zo nog meer onzichtbaar gemaakt. Ggo's in je boterham of je pak friet? Onzichtbaar. Ongewenste effecten? Onzichtbaar. Wie is verantwoordelijk of aansprakelijk voor dingen die mislopen? Onduidelijk.

Er is wel sprake van een register, dat het voor producenten mogelijk moet maken om te achterhalen of zaden verkregen werden via genetische manipulatie. De Europese Commissie vertrouwt hiervoor op de verklaringen van de zaadindustrie.

Lees ook

Straks belanden ongemerkt meer ggo's in onze winkelkar

Dezelfde zaadindustrie beweert dat de nieuwe ggo's niet te onderscheiden zijn van planten die afkomstig zijn van traditionele niet-patenteerbare gewassen. Net daarom zegt ze dat veiligheidscontroles niet nodig zijn. Maar als het erop aankomt de winst te traceren, dan blijkt ze wel over de nodige detectietechnieken te beschikken om patentinbreuken vast te stellen.

De Europese koepel van boerensyndicaten, ECVC, zegt dat het huidige voorstel voor regels zo ingewikkeld is, dat het onwerkbaar wordt. De Europese organisatie voor de biolandbouw IFOAM waarschuwt ervoor dat het nieuwe wetsvoorstel rechtsonzekerheid zal creëren voor veredelaars en boeren. Op geen enkele manier is geregeld hoe de biosector ggo-vrij zal kunnen blijven.

Dat is nochtans een absolute noodzaak.

Het middel wordt het doel

Bovendien dreigt het voorstel een verdere monopolisering van genetische bronnen door patenten in de hand te werken. Uit een recent rapport van Europese milieuoorganisaties blijkt dat een zoektocht naar de term 'crispr-Cas plant' in de internationale databases van de patentaanvragen niet minder dan 20.000 resultaten opleverde. Vaak gaat het over erg brede patentaanvragen die alle planten met een bepaalde eigenschap claimen, ongeacht hoe de planten worden verkregen. Het vergt niet veel verbeelding om te zien dat het aantal

patenten op specifieke eigenschappen en genetisch materiaal alleen maar zal toenemen. Het zullen de Bayers en BASF's van deze wereld zijn die opnieuw langs de kassa passeren. Dat is niets nieuws.

Om te begrijpen wat hier aan de hand is, moeten we even een stap achteruit zetten. Paradoxaal genoeg wordt het middel vaak het doel: genetische manipulatie lijkt niet het doel op zich, maar wordt gebruikt om patenten op zaden te legitimeren. Via patenten doet een handvol bedrijven alsof ze eigenaar zijn van genetische diversiteit uit alle uithoeken van de wereld. In enkele decennia privatiseren ze een erfgoed waar boeren en inheemse volkeren doorheen de eeuwen aan gewerkt en voor gezorgd hebben.

Lees ook

Hoe een koe zonder hoorns antireclame werd voor de moderne gentechnologie

Ook in Vlaanderen bestond er tot enkele generaties geleden nog een veel grotere diversiteit op de velden. De industrialisering van de landbouw ging gepaard met een keuze voor uniformiteit en rendement, en resulteerde in een gigantische verarming van de biodiversiteit in de landbouw. En nu is het net die biodiversiteit die een cruciale hoeksteen vormt voor gezonde en schokbestendige ecosystemen. Niet voor niets zetten netwerken van landbouwers zoals het Granennetwerk Pajottenland of Vitale Rassen in op het versterken ervan door het vermeerderen van graangewassen, groenten, bloemen en kruiden.

Povere resultaten

De Europese Commissie daarentegen kiest ervoor om te hopen dat er droogte- en hittebestendige ggo-gewassen op de markt komen in een tijd van versnellende klimaatverandering. De biotechsector doet al jaren beloftes over de ontwikkeling van droogteresistente gewassen, maar de resultaten zijn werkelijk pover. Dat hoeft ook niet te verbazen: droogte is een omgevingsfactor die bij uitstek een systemische aanpak vereist en waarbij agro-ecologische methoden véél doeltreffender zijn. Bijvoorbeeld door de hoeveelheid organisch materiaal in de bodem te verhogen en door bomen en hagen opnieuw een centrale plek te geven in de landbouw.

De massale publieke en private investeringen die op dit moment naar nieuwe ggo-technieken gaan, kunnen beter besteed worden. Ook in Vlaanderen vloeien er jaarlijks miljoenen euro's belastinggeld naar het Vlaams Instituut voor Biotechnologie, dat gretig met die bedrijven samenwerkt. Netwerken van landbouwers blijven in de kou staan.

Dan blijft nog de vraag waarom zo hard gegokt wordt op een technologie die vooral verdere machtsconcentratie in de hand werkt. Het antwoord zit mogelijk in de vraag. Zouden de nieuwe ggo's echt zoveel wind in de zeilen hebben, als ze niet patenteerbaar zouden zijn?